

СИМВОЛИКАТА НА ХЛЯБА И ВИНОТО

Логосът в средиземноморската традиция е свързан дълбоко с хлебния и винения символизъм. Хлябът и виното се получават, когато от многото житни и гроздови зърна (частни, идентифицирани психики) се извлече хранителната съставка (чистата пневма, Божията искра), от която се образува единен продукт под формата на хляб и вино (единно Съзнание), което нахранва тялото и опиянява душата в двойна хипостаза от твърд и течен елемент, символизиращ брака между Пневмата и Логоса. Естествено, сламата, чепките и гроздовите кожи се изгарят, както се изгаря психо-физическата обвивка на безсмъртната човешка есенция (“gathering his wheat into the barn and burning up the chaff with unquenchable fire”, Mathew 3:11).

Исус нахранва с няколко хляба хиляди хора (синоптичните евангелия), превръща водата във вино на сватбата в Кана Галилейска (Йоан), пълни с риба мрежите на своите ученици след възкресението си (Йоан). Той владее хляба, виното и рибата, защото се отъждествява с тях (рибната му идентичност всъщност е апокрифна; няма указания в евангелията, че Христос е риба, но идеята, че мъдрецът се явява като рибар на души или риба, е стара традиция по Средиземноморието).

Да вземе Тайната вечеря като споделена вечеря с Христовата плът и кръв като хляб и вино. В евангелие на Филип е обяснено как плътта и кръвта Христова са Логос и Пневма, Слово и Дух, но в каноничните евангелия това го няма; тук е разказана само историята за вечерята на Христос с апостолите и за причастието с хляб и вино. За да вникнем в тази мистерия, трябва да я разгледаме от езотеричен ъгъл. Исус знае, че ще бъде предаден и разпънат на кръст, знае, че ще възкръсне и ще премине в друго измерение. Той трябва да изиграе драмата си на умиращ и възкръсващ Логос, за да отвори умовете на учениците си, да им начертае пътя към себе си и да им запали светилниците. Неговата смърт е в съгласие с плана на Бащата и е за доброто на човеците – неговите агнета (“The good shepherd lays down his life for the sheep”, Йоан 10:11). Той трябва да умре, за да възкръсне – и в сублимния акт на Възкресението да увлече със себе си разпиляната в инкарнация пневма, частиците от плътта на Логоса (“But I, when I am lifted up from the earth, will draw all men to myself”, Йоан, 12:32).

Но за да притегли своите хора към себе си, Исус трябва първо да ги “бележи”. На много места в евангелията се говори за неговите довереници, агнетата, които го познават по гласа, гроздовете, които израстват от него като от лоза. Архетипен символ на тези избраници са дванадесетте апостоли (вече говорихме как числото 12 се свързва с броя на перфектните, които ще бъдат спасени от Логоса едновременно).

На мистериален език те са призвани да се слоят така пълно с Логоса, че да станат едно с него. На две места в Йоан това е подчертано недвусмислено. Първото е на събранието на Синедриона, когато Каяфа заявява, че е по-добре един човек да даде живота си за народа, отколкото целият народ да бъде погубен. Нататък авторът пояснява, че Каяфа не казва това самоцелно, а в тон със собственото си пророчество, че Исус ще умре за еврейския народ – и не само за него, а и за всички разпиляни деца на Бог, за да ги събере и направи едно. («...he prophesied that Jesus would die for the Jewish nation, and not only for that nation but also for the scattered children of God, to bring them together and make them one», Йоан, 11:51). Исус е наясно с горната мисия, защото на Тайната вечеря той се моли за безоблачно пътуване на своите хора към това свещено единство (“Holy Father, protect them by the power of name – the name you gave me – so that they may be one as we are one”, Йоан, 17:11) Лука пък рисува един Исус, който предупреждава, че който не “събира” с него, “пилее” (“...he who does not gather with me scatters”, Лука, 12:30).

Многократното подчертаване на важността да се събере разпиляното в едно, стои в основата на житно-хлебния и гроздововинения символизъм, на дихотомията агнета – Пастир, риби – Рибар. Многото се насочват центростремително към Единния Логос, за да се слоят с него и да станат едно, тъй както Той и Баща му са Едно.

Да се върнем на Тайната вечеря. Ударил е час последен за земния път на Божия Син. Той няма да е вече във физическа форма, няма да е видим. Логосът знае, че му предстои да изчезне в трите дни между смъртта и възкресението, за да осъществи мистично онзи дисконтинуитет във времето, който е знаков за раздялата между Бога и човека, докато се съберат отново в любовен екстаз. “За малко няма да виждате и после ще ме видите отново”, казва той на Тайната вечеря (Йоан, 16:16). Витаете усещането, че е дошъл момента за предаването на нещо много важно, което да се превърне в ключ към Небесното царство. Нещо, което да свърже Исус с учениците му така, че когато удари часа, той да може да ги разпознае измежду многото и да ги прибере безпроблемно в себе си.

Тази свещена връзка е участието с хляб и вино като поглъщане на плътта и кръвта Христова. Призивът на Исус към апостолите да вкусят от плътта му и да пият от кръвта му, го има и в трите синоптични евангелия; в Йоан обаче ситуацията е по-различна. На Тайната вечеря Исус измива ритуално краката на апостолите. Последните се дърпат, Петър негодува, «Не, вие никога няма да ми миете краката», но тук идва смразяващия отговор на Исус: «Ако не ви измия, вие нямате част в мен.» («Unless I wash you, you have no part with me», Йоан 13:8). На

мистериален език това означава: с измиването на краката ви приобщавам към себе си, за да мога да ви спася в последния ден. Ето как измиването на краката се превръща в причастие, символно идентично с евхаристията с хляб и вино.

И въпреки, че в Йоан липсва изричната причастяваща формула, символиката на причастност към Логоса е още по-прозрачна. Тук Христос заявява направо: «Аз съм хляба на живота», «Аз съм истинската лоза», «Аз съм добрия пастир». Може да се каже, че евангелие на Йоан е основния вдъхновител на прекрасната в простотата си раннохристиянска живопис – лозата, хляба, рибата, добрия пастир с агнето на раменете.

Исус е хляба на живота. Той идва от небесата; който яде от него, ще живее вечно; който не яде от него, няма живот в себе си. Който има съзнание (плътта на Логоса като хляб) няма да умре, защото съзнанието е безсмъртно. Който живее безсъзнателно, не принадлежи на Логоса и е мъртъв.

Исус е добрия пастир. Той е тихия вътрешен глас, който ни зове отвъд затвора на плътта. Само истинският пастир влиза през вратата на кошарата (лъжливите влизат през оградата), само на него отваря пазача, само неговият глас познават агнетата. (Ето го Логоса като глас, като слово!) Той влиза в кошарата, призовава агнетата си поименно и ги извежда. Това извеждане е навлизане в друго измерение, за което само добрият пастир е вратата («I am the gate; whoever enters through me will be saved», Йоан, 10:9). Глас, който ни вика по име, извежда ни от кошарата и ни въвежда в Божието царство – това е Логоса.

Исус е истинската лоза. Неговият Баща е градинарят, който реже безплодните филизи и подкастрия плодните, за да родят още. (Подкастрия персонализациите, за да сведе опита до универсални принципи, които избистрят съзнанието за още плод, още грозде за виното на екстатичното себезавръщане.) Исус е лозата, ние сме филизите; никой филиз не може да роди отделно от лозата. Който стои в Исус, ще роди грозде; който не стои в него, ще изсъхне и ще бъде хвърлен в огъня (подобно на плявата, която изгаря, след като Логосът отдели зърното-пневма от психо-физическия боклук).

Никъде другаде в евангелията не е показана така поетично интимната връзка на човека с Логоса – той е лозата, ние сме неговите филизи.

Лозовият символизъм в Йоан ме подсеща за деликатната разлика между хляба и виното като средства за причастност с Божия Син. Хлябът нахранва; който не яде от плътта на Логоса, няма живот в себе си. Виното обаче е нещо по-специално. То не е просто живот в Логоса, а свещена напитка, която Божият Син ще пие с нас в Небесата, в мига на нашето спасение. На Тайната вечеря Исус обещава: «I tell you, I

will not drink of this fruit of the vine from now on until that day when I drink it anew with you in my Father's kingdom", Матей, 26:29)

Тук думите "with you" (с вас) съм ги сложила в курсив, защото ги има само в Матей; те липсват в Марко и Лука. Тези две думи променят из основи смисъла на Исусовото обещание. Едно е да кажеш: «аз няма да пия вино до деня, в който ще пия отново в царството на Баща си», съвсем друго е да кажеш: «аз няма да пия вино до деня, в който ще се събера с вас в царството на Баща си». Което значи: екстазът на Логоса е нашият екстаз, нашето опиянение е неговото опиянение на единен Логос с прибрани в него частни съзнания. Дали ще ядем от хляба му или не, е въпрос на избор, но вино ще прием заедно – нито той може да пие отделно от нас, нито ние от него. Защо? Защото сме една лоза с едни филизи и една съдба!

Хлябът е свързан с плътта Христова, която е Логоса – светлината и яснотата на пробуденото съзнание, божествената гноза, себереализацията на субекта. Виното е Светата Пневма, опиянението, екстаза, божествената любов. Ако хлябът се свързва с вечния живот («If anyone eats of this bread, he will live forever», John, 6:51), то виното е свързано с по-сложната символика на Божието царство като сватбен пир. Превръщането на водата във вино на сватбата в Кана Галилейска (Йоан 2) е класически символ на екстаза от венчавката на двете божествени начала – Пневмата и Логоса. Още повече, че сватбата става "на третия ден", което на мистериален език означава в пневматичния ден, подир хиличния (плътския) и психичния (душевния) ден в човешката еволюция към Бога.

Символи като сватба, вино и Божие царство се преплитат на много места в евангелията – особено в Матей и Йоан. Това говори, че просветлението в християнската традиция има две лица: вечния живот на будното съзнание (Христовата плът като хляб) и любовния екстаз от съюза на човека с Бога (Христовата кръв като вино). Гнозис и агапе са неговите две лица.

Този процес не е лишен от препятствия. Двете сватбени притчи в Матей напомнят, че трябва да си готов за Сватбата – подходящо облечен и със запалена лампа (с пречистена психика и будно съзнание). В притчата за новото вино и старите мехове същото послание е облечено в сублимно поетичен език – който налее ново вино (помитащата енергия на Логоса) в стари мехове (неминала през катарзис форма) рискува да "пръсне" меховете (Марко 2:22). Напомняне, близко до предупреждението на мистиците за опасностите от внезапното просветление у неподготвени хора с непречистен психо-телесен носител.

Тук ще си позволя да свържа винената символика с ароматната. Евангелие на Филип свързва духовната любов (agape pneumatikos) с опиянение и благоухание, вино и миро. Екстазният човек ухае ароматно; тези, които са край него, също ухаят; отдалечат ли се, започват да миришат на собствената си миризма. Изводът: Логосът е благоуханен; този, който живее в него, носи уханието му; този, който е далеч от него, се въвонява.

В Новия Завет подобен е мотива с миросването на Исус със скъпо благоухание малко преди Пасхата. Сцената на действието е Витания; в Марко и Матей помазването се извършва от непозната жена, която идва с алабастров съд, счупва го и излива мирото върху Исус; в Йоан помазващата жена е Мария, сестрата на Лазар, която символизира съзерцателната психика (небесна, пневматична София) в контраст със сестра си Марта, която олицетворява активната психика (земна, психична София). Небесната София разпознава Спасителя и го помазва; учениците на Исус обаче не разбират смисъла на жеста и негодуват, че е можело с парите да се помогне на бедните. Ето го прагматичното его, което не умеє да празнува, а само да изчислява ползи и загуби (в евангелие на Йоан е посочено, че най-силно негодува Юда Искариотски, който е класическа ейдолонна фигура в Новия Завет). Исус ги смъмря, че бедните (много) ще бъдат винаги наоколо, но той (Логосът, Единият) няма да е вечно с тях. Посланието – гледайте към мен, не се разсейвайте само с помагане на бедните. Мирото, продължава той, е предсмъртно помазване, ритуална хризмация на този, който ще бъде жертвопринесен.

Тук се преплитат няколко прадревни средиземноморски мотива, за жалост изгубени в наше време. Смъртта като специална жертва, като преминаване в друго, празнично измерение (Божието царство), където се влиза ритуално подготвен като за сватба – във венчална дреха, със запалена лампа, помазан с уханно миро. Тъй влиза Логосът в смъртта (просветлението), тъй ни съветва да го следваме и ние, за да пием виното си заедно. Вероятно тази символика стои в основата на сватбените сцени в тракийските и етруските гробници, в последните пирове на египетските фараони. Смъртта като свещен брак, като небесна венчавка със светлината на Логоса – това е раждане за нов живот, сватбен пир на всички еони в плеромата.